

Totaløkonomi i planteavl – opdelt på bedriftsstørrelser

Af Mikkel Gejl Hansen

I 2017 opnåede den gennemsnitlige planteavlsbedrift et økonomisk resultat, der var væsentligt bedre end i 2016.

Totaløkonomien for planteavlsbedrifter i 2017 er analyseret ud fra årsrapporter indberettet til SEGES' Økonomidatabase. Bedrifterne i datamaterialet opfylder kriterierne for at være heltidsplanteavlsbedrifter, hvor mindst 50 procent af standardomsætningen stammer fra planteproduktion. Standardomsætning beregnes ud fra produktionsomfang og "normalt" bruttoudbytte fra den enkelte produktionsgren. For de mindste bedrifter (under 100 ha) i nærværende analyse er der en større andel af højtstående afgrøder i form af blandt andet bær, frugt med videre i forhold til de større bedrifter. Dette gør, at man ikke direkte kan sammenligne økonomien mellem bedrifter under 100 ha med andre heltidsplanteavlsbedrifter.

Definition af driftsresultat

Definition af driftsresultat
Bruttoudbytte
- Stykomkostninger
- Dækningsbidrag
- Kapacitetsomkostninger
- Resultat af primær drift
+ Afkoblet EU-støtte
- Finansieringsomkostninger
- Driftsresultat

Resultat af primær drift beregnes som bruttoudbytte fratrukket styk- og kapacitetsomkostninger. Driftsresultatet beregnes herefter som resultat af primær drift plus afkoblet EU-støtte, minus finansieringsomkostninger landbrug - herunder netto renter, netto forpagtningsudgifter og netto tab på værdipapirer.

Indtjeningen i 2017

Tabel 1 viser resultaterne for planteavlsbedrifter med heltidsbeskæftigelse. I 2017 dyrkede de 772 opgjorte bedrifter 232 hektar i gennemsnit. Bruttoudbyttet for gennemsnitsbedriften som helhed (inklusive andre produktionsgrene end planteavl) var i 2017 på godt 3,1 mio. kr. pr. bedrift i gennemsnit, svarende til ca. 13.500 kr. pr. ha., hvilket svarer til et fald på 13 procent i forhold til 2015. Ændringen i indtjeningen hænger primært sammen med lave høstudbytter i 2016.

Tabel 1. Udvikling af resultaterne på heltidsplanteavlsbedrifter.

År	2015	2016	2017
Antal regnskaber	844	771	772
Ha dyrket areal, gns. pr. bedrift	219	232	232
	Beløb i 1.000 kr.		
Bruttoudbytte	3.048	2.814	3.114
Stykomkostninger	-931	-969	-957
Dækningsbidrag	2.117	1.845	2.157
Maskinstation	-187	-199	-210
Afskrivninger mv.	-472	-490	-470
Andre kapacitetsomkostninger inkl. løn	-875	-895	-846
Resultat af primær drift	583	261	631
Afkoblet EU-støtte	513	530	516
Finansieringsomkostninger	-748	-756	-730
Driftsresultat	348	35	417

Stykomkostninger

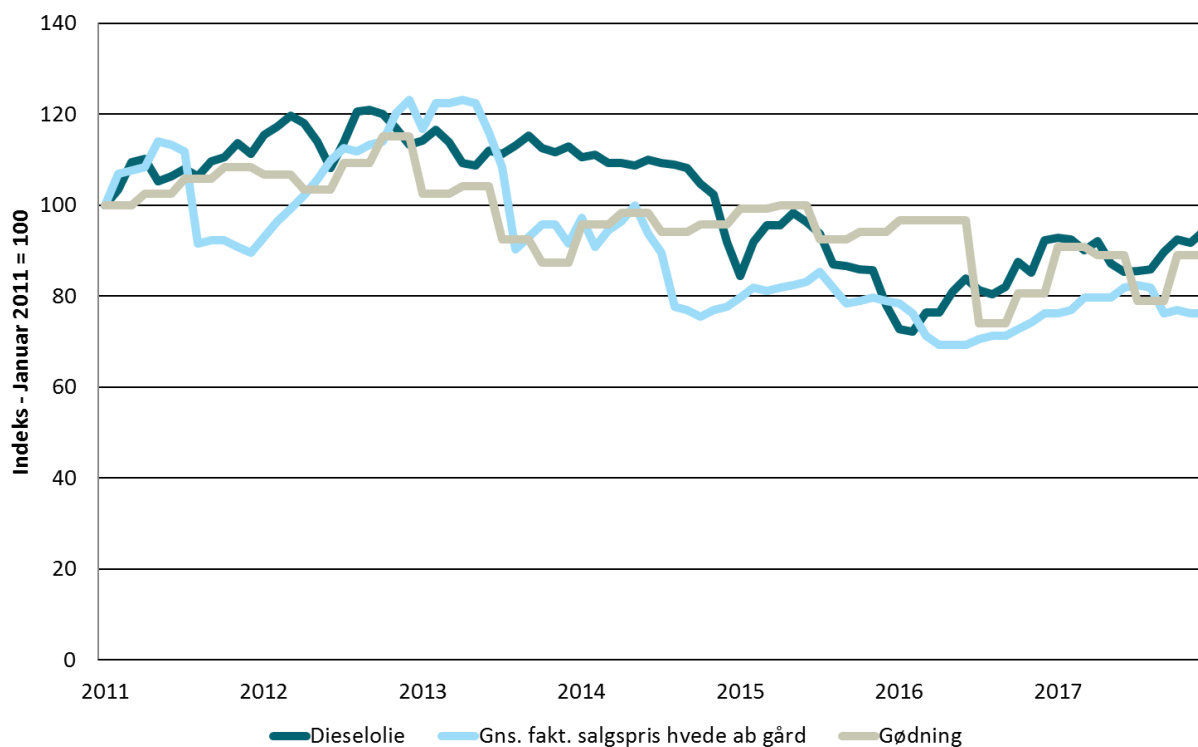
Stykomkostningerne faldt fra 2016 til 2017 med ca. 12.000 kr. og udgør i gennemsnit 0,96 mio. kr. Da brutto-udbyttet steg med 300.000 kr., blev dækningsbidraget ca. 312.000 kr. højere pr. bedrift i 2017 sammenlignet med 2016.

Faldet i stykomkostninger skyldes primært et fald i omkostninger til gødning og udsæd på henholdsvis 50.000 og 20.000 kr. Korn inkl. intern omsætning er dog steget med 56.000 kr., hvorfor den fulde gevinst med mindre omkostninger i gødning og udsæd ikke slår helt igennem i dækningsbidraget. Planteværnsomkostninger er også faldet siden 2016, dog uden at det er signifikant, og er stadig højere end i 2015.

I figur 1 ses et fald i indeks for gødningsprisen i medio 2016, ned til indeks 90, hvor prisen har ligget det meste af 2017 med undtagelse af et dyk midt i 2017. Dette kan være en forklarende faktor for de faldende omkostninger til gødning.

Salgspriserne for kornafgrøderne har jf. figur 1 været faldende gennem 2015 og 2016, men har oplevet en lille stigning fra medio 2016 frem til medio 2017, hvorefter der igen var et lille fald. Den gennemsnitlige afregningspris for hvede ab gård var i 2017 112,5 kr. pr. hkg og ligger på indeks 76 i forhold til 2011.

Indeks for prisudviklingen 2011- 2017

Figur 1. Udvikling i pris for dieselolie, salgspris foderhvede og gødning i perioden 2011 – 2017 med 2011 som indeks 100. Danmarks statistik og farmtalonline.dk.

Kapacitetsomkostninger

De samlede kapacitetsomkostninger er faldet med 57.000 kr. Omkostninger til maskinstation steg totalt pr. bedrift i gennemsnit med 11.000 kr. svarende til 6 procent, mens afskrivninger faldt med 20.000 kr. De øvrige kapacitetsomkostninger faldt med 49.000 kr., og faldet stammer primært fra reducerede vedligeholdelses- og lønomkostninger. De gennemsnitlige energi- og brændstofomkostninger er steget med ca. 2.000 kr., hvilket primært skyldes, at prisen for dieselolie er steget fra 2016 og videre ind i 2017, se figur 1.

Resultatet af den primære drift blev på 631.000 kr. pr. bedrift – eller ca. 2.700 kr. pr. ha i gennemsnit. Der er tale om en stigning i resultat af primær drift på 370.000 kr. fra 2016 til 2017. Dette kan sammenholdes med, at resultatet fra 2015 til 2016 faldt med ca. 322.000 kr. Der er således sket en stigning fra 2015 til 2017 på 48.000 kr.

Finansieringsomkostninger er faldet med 26.000 kr. pr. bedrift fra 2016 til 2017, hvilket svarer til en fald på fire procent, og er dermed stort set status quo i forhold til 2016. Den afkoblede EU-støtte faldt med 14.000 kr. til 516.000 kr.

Samlet er alle omkostningerne i forbindelse med bedrifterne faldet med otte procent i forhold til 2016. Stigningen i resultat fra primær drift skyldes således primært stigningen i bruttoudbyttet, da den største ændring i forhold til 2016 skal findes her.

Driftsresultatet på 417.000 kr. i 2017 er 382.000 kr. højere end i 2016. Dette resultat giver en fornuftig aflønning af ejers egen arbejdsindsats.

Opdeling efter bedriftsstørrelse

Tabel 2 viser driftsresultaterne for bedrifterne opdelt i fem størrelsesgrupper baseret på det samlede dyrkede areal inklusive forpagtninger.

Tabel 2. Resultater for heltidsbedrifter med planteavl opdelt efter størrelse i 2017. Højtærtdiafgrøder er defineret som fabriksroer, spisekartofler, tidlige spisekartofler, læggekartofler, konsumært, grønsager, frugt, bær og andet gartneri

Antal ha.	Gns. alle brug	Under 100 ha	100-200 ha	200-300 ha	300-400 ha	Over 400 ha
Antal bedrifter	772	121	326	153	72	100
Ha i alt	232	69	150	240	347	605
- heraf forpagtet	102,2	11,8	43,3	82,8	164,7	388,4
Areal med lerjord, pct.	54%	59%	58%	65%	55%	42%
Areal med højtærtdiafgrøder, pct.	10%	19%	8%	9%	10%	11%
Beløb i 1.000 kr.						
Bruttoudbytte	3.114	1.344	1.883	3.289	4.355	8.104
- heraf planteavl	2.550	929	1.480	2.691	3.746	6.923
Dækningsbidrag bedriftsniveau	2.157	951	1.306	2.278	2.974	5.618
Lønomskostninger	208	129	54	189	362	726
Maskinstation	210	65	118	228	288	602
Afskrivninger	470	219	323	529	646	1.038
Andre kapacitetsomskostninger	637	323	455	732	825	1.334
Resultat af primær drift	631	215	355	600	853	1.918
Afkoblet EU-støtte	516	159	346	522	768	1.312
Finansieringsomskostninger	730	162	380	670	1.180	2.322
Driftsresultat	417	212	320	452	441	907
Aktiver i alt	35.830	17.394	27.741	43.293	49.405	63.316
Soliditetsgrad	33%	38%	36%	33%	28%	20%
Gældsprocent	53%	40%	47%	52%	56%	67%
Afkastningsgrad Landbrug	0,80%	-1,20%	0,50%	2,30%	1,60%	1,30%
Landbrugsaktivernes omsætningshastighed	0,10	0,09	0,08	0,08	0,10	0,14
Kapacitetsgrad	1,41	1,29	1,37	1,36	1,40	1,52
Overskudsgrad	23,7%	24,2%	28,3%	24,0%	21,5%	20,6%
Kr. pr. ha i gennemsnit						
Dækningsbidrag bedriftsniveau pr. ha	9.298	13.787	8.705	9.493	8.572	9.286
Resultat af primær drift pr. ha	2.718	3.119	2.370	2.500	2.457	3.169
Driftsresultat pr. ha	1.797	3.075	2.136	1.885	1.270	1.499

Driftsresultatet er positivt for gennemsnitsbedriften. Opgøres driftsresultatet i kr. pr. ha, ligger bedrifterne mellem 1.270 kr. pr. ha og 3.075 kr. pr. ha – og ligger dermed væsentlig over resultaterne fra 2016.

For gennemsnittet af bedrifterne udgør bruttoudbytte fra planteavl 82 procent, mens det for størrelsesgruppen 0-100 ha kun udgør 69 procent, hvilket hænger sammen med deres højere andel af højtærtdiafgrøder.

Tabel 2 viser, at de samlede aktiver udgør 35,8 mio. kr. i gennemsnit, heraf er de 53 procent gæld. Til sammenligning var der i 2016 36,4 mio. kr. i gennemsnitlig aktivmasse og en gældsprocent på 53 procent. Dette betyder, at egenkapitalen er formindsket, men det er marginalt, hvor meget det i gennemsnit har af betydning for den samlede egenkapital.

Afkastningsgraden viser afkastet fra driften i forhold til den indsatte kapital. Den gennemsnitlige afkastningsgrad er på 0,8. Dette er ikke et tilfredsstillende niveau, da mange investorer ikke vil være tilfredse med en forrentning på 0,8 procent ved en kapitalbinding på 35,8 mio. kr.

Landbrugsaktivernes omsætningshastighed viser forholdet mellem bruttoudbyttet og landbrugsaktiverne. Det er et udtryk for, hvor stor en aktivitet der er genereret ud fra den investerede kapital. I 2017 er den gennemsnitlige omsætningshastighed på 0,10. Tabel 2 viser, at omsætningshastigheden er større ved de store bedrifter end de mindre, hvilket blandt andet skyldes, at de større bedrifter har en højere andel af forpagtet areal. Generelt understreger niveauet, at planteproduktionen er en driftsgren med store kapitalmæssige krav.

Overskudsgraden viser, hvor stor en del af bruttoudbyttet der er tilbage, efter at driftsomkostninger er dækket, og hvad der er tilbage til aflønning af kapitalen. I gennemsnit var overskudsgraden på 23,7 pct., men varierede i forhold til bedrifternes størrelse. Bedrifter med 300-400 ha havde med en overskudsgrad på 21,5 pct. 21,50 kr. tilbage til aflønning af kapitalen for hver 100 kr., mens bedrifter mellem 100-200 ha havde 28,30 kr. tilbage.

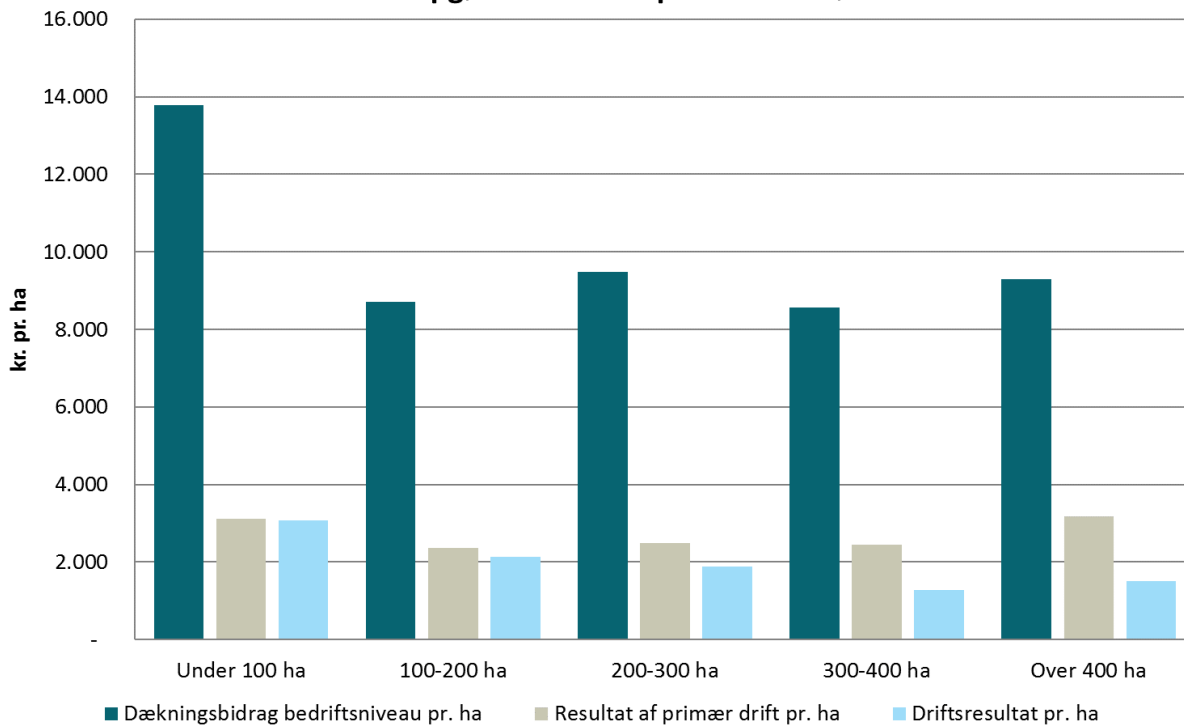
Soliditetsgraden viser bedrifternes egenkapital i forhold til deres samlede aktiver. I gennemsnit var den på 33 procent – men varierede fra 20 procent for bedrifter med over 400 ha til 38 procent for bedrifter med under 100 ha. Soliditetsgraden for planteavlere ser fornuftig ud og viser, at de er forholdsvis modstandsdygtige overfor en periode med tab.

Gældsprocenten viser den procentandel, som gælden udgør af de samlede aktiver, og er i gennemsnit på 53 pct., hvilket er under grænsen for en høj gældsprocent på 70 pct. Bedrifter over 400 ha har dog en gældsprocent på ca. 67 pct., hvilket endda er en stigning på 4 pct. fra 2016 til 2017. Fortsætter stigningen, kommer de over grænsen for en høj gældsprocent.

Forskellen i bedrifternes resultater og aktivmasse, gæld med videre mellem årene skyldes blandt andet, at det ikke er præcis de samme bedrifter, der indgår i analyserne. Derfor kan ændringer i resultater sammenholdt med 2016 og tidligere år ikke opgøres præcist, men nærværende analyser giver en indikation af retning og niveau. Der skal samtidig gøres opmærksom på, at gruppen under 100 ha har en væsentlig større andel højbærdiafgrøder (ca. 19 procent af arealet i gennemsnit - mod knap 10 procent af arealet i gennemsnit for alle bedrifter uanset størrelse), således at deres resultat målt i kr. pr. ha vil afvige fra de andre grupper. Andelen af bedrifter i denne gruppe er imidlertid relativt lille, så det påvirker ikke resultatet af gennemsnitsbedrifterne i væsentlig grad, men der skal tages hensyn til disse, hvis man vil sammenligne økonomien med størrelse på bedrifterne.

Figur 2 viser dækningsbidrag, resultat af primær drift og driftsresultat omregnet til kr. pr. ha for de enkelte bedriftsstørrelser.

Resultatopgørelse fordelt på bedriftsstørrelser 2017

Figur 2. Resultatopgørelse opdelt efter bedriftsstørrelser. Driftsresultaterne i de forskellige størrelsesgrupper skal vurderes under hensyntagen til, at der er væsentlige forskelle i, hvor stor andel planteproduktionen udgør. Særligt er der forskel på, hvor stor andel specialafgrøder udgør i de enkelte grupper. Bedrifter under 100 ha har stor andel af specialafgrøder (19 procent).

Investerings- og finansieringsbehov

Tabel 3 viser nøgletal for investeringsomfanget på bedrifterne. Da afskrivningerne er en vurdering af aktiverne værdiforringelse, skal der investeres i samme størrelsesorden som afskrivningerne for at opretholde samme standard på produktionsapparatet.

Den investeringssum, der overstiger afskrivningerne, kaldes nettoinvesteringerne og er en værdiforøgelse på bedriften. Finansieringsbehovet er beregnet som årets resultat før skat, korrigeret for afskrivninger, reguleringer, andre tilbageførsler vedrørende finansaktiver og gæld samt privat udtræk.

Der er en negativ nettoinvestering i produktionen for alle grupperinger, hvilket betyder, at den samlede værdi af produktionsanlæg er blevet mindre efter afskrivninger. Undtaget er dog bedrifter mellem 200-300 ha og over 400 ha. Det er primært maskiner og driftsbygninger, der investeres i, og for bedrifter med mere end 400 ha er ca. 70 pct. af investeringerne i maskiner.

Til gengæld investeres der også i store mængder jord. Der er samlet set positive samlede nettoinvesteringer i landbruget for alle grupperinger - opvejet af investeringer i jord, øvrige materialer og aktiver uden for landbruget.

Der er i gennemsnit et negativt likviditetsoverskud, som betyder, at der investeres mere, end likviditeten stiger. Den gennemsnitlige selvfinansieringsgrad er på 55 procent, hvor bedrifter mellem 300-400 ha ligger på 79 procent modsat bedrifter mellem 200-300 ha, som har en selvfinansieringsgrad på 44 procent.

Tabel 3. Investerings- og finansierungsbehov for heltidsbedrifter med planteavl opdelt efter bedriftsstørrelse, 2017

Antal ha.	Gns. alle brug	Under 100 ha	100-200 ha	200-300 ha	300-400 ha	Over 400 ha
	Investeringer i 1.000 kr.					
Antal ha gns	232	69	150	240	347	605
Maskiner	292	141	193	293	328	772
Driftsbygninger	113	30	62	194	67	292
Inventar husdyrbrug og andet	17	1	7	26	8	59
Grundforbedringer	10	2	4	23	15	12
Landbrugsinvesteringer, afskrivningsberettigede i alt	432	173	266	536	419	1.135
Afskrivninger mv. landbrug	470	219	323	529	646	1.038
Nettoinvesteringer, produktion	-38	-46	-57	7	-227	97
Jord	560	298	275	819	329	1.575
Immaterielle aktiver og stamplanter	5	6	1	12	1	8
Nettoinvesteringer, landbrug	526	257	219	838	103	1.681
Beboelse og biler samt aktiver udenfor landbrug	137	104	87	96	91	439
Samlede investeringer	1.134	580	629	1.463	840	3.158
Likviditet efter reg. og privat	628	293	457	640	659	1.549
Likviditetsoverskud/-behov	-506	-287	-172	-823	-180	-1.609
Selvfinsiering, %	55%	50%	73%	44%	79%	49%
Nettoinvestering landbrug, kr. pr. ha	2.269	3.731	1.463	3.491	296	2.778